

KEVÄT KERRAN ON KOITTAVA

Spring will come

Choral rarities from the Grand Duchy of Finland

Helsinki Chamber Choir
Nils Schweckendiek

- MELARTIN, ERKKI (1875–1937)
- [1] AAMULLA (text: J. H. Erkkö) 0'54
- COLLAN, KARL (1828–71)
- [2] MORGENLIED (text: Ludwig Uhland) 1'34
- BORENIUS, HENRIK (1840–1909)
- [3] LAULAJAPARILLE (text: after Zachris Topelius) 1'27
- MORING, KARL JOHAN (1832–68)
- [4] DEN VÄNTANDE (text: Karl Johan Moring) 1'56
- [5] HÄMNDEN (text: Johan Ludvig Runeberg) 1'10
- CRUSELL, BERNHARD HENRIK (1775–1838)
- [6] HELL DIG, DU HÖGA NORD! (text: Fredrik Bernhard Cöster) 1'44
Soloists: DAVID HACKSTON, JUKKA JOKITALO, JUHA-PEKKA MITJONEN, JUSSI LINNANMÄKI
- PIAE CANTIONES [v. 1–2, 4] / HEIKKI KLEMETTI (1876–1953) [v. 3]
- [7] IN VERNALI TEMPORE / TULLOS KEVÄT ARMAHIN (*Fennica Gehrman*) 2'47
Soloist: DAVID HACKSTON
- PACIUS, FREDRIK (1810–91)
- [8] VÅRMORGONEN (text: J. L. Runeberg) 3'52
- LAETHÉN, RAFAEL (1845–98)
- [9] ILTALAU LU (text: anon) 1'34

	EHRSTRÖM, FREDRIK AUGUST (1801–50)	
10	SVANEN (text: J. L. Runeberg)	2'20
	KAJANUS, ROBERT (1856–1933)	
11	SERENAD (text: Erik Johan Stagnelius)	1'21
	arr. SIVORI, EMIL (1864–1929)	
12	ILOA JA SURUA (text: trad.)	2'14
	<i>Soloists: IRIS ROOST, MERI METSOMÄKI</i>	
	KILJANDER, LUDVIG (1851–1911)	
13	METSÄSSÄ (text: anon)	1'42
	HANNIKAINEN, PEKKA JUHANI (1854–1924)	
14	PUNKAHARJUN LAULUTYTTÖ (text: A. Oksanen)	1'55
	<i>Soloist: VIIVI TULKKI</i>	
	HAGFORS, ERIK AUGUST (1827–1913)	
15	KEVÄTYHTIÖN POLSKA (text: (–l–n) [A. O. Wialén])	1'58
	arr. WEGELIUS, MARTIN (1846–1903)	
16	OCH JUNGFRUN HON GÅR I DANSEN (text: trad.)	0'39
	KILJANDER, LUDVIG	
17	HILJAA! (text: anon)	1'47
	LEPPÄNEN, PRIMUS (1872–1934)	
18	NÄIN UNTA KESÄSTÄ KERRAN (text: Eino Leino)	1'49

GENETZ, EMIL (1852–1930)

- 19 INS STILLE LAND (text: Johann Gaudenz Freiherr von Salis-Seewis) 1'20

JÄRNEFELT, ARMAS (1869–1958)

- 20 ORPO JA LINTU (text: Kanteletar) *(Sulasol)* 3'36

Soloists: MERI METSOMÄKI, JUSSI SALONEN

- 21 ARMAHAN KULKU (text: Kanteletar) *(Sulasol)* 1'35

Soloists: JÜLIA HEÉGER, JUSSI SALONEN

MELARTIN, ERKKI

- 22 DARTHULAN HAUTAUSLAULU (text: Ossian / Runeberg / Veijola) 4'04

MERIKANTO, OSKAR (1868–1924)

- 23 ITÄTUULESSA (text: Severi Nuormaa) 3'59

MELARTIN, ERKKI

- 24 PIIRILAULU (text: anon) 0'43

arr. FALTIN, RICHARD (1835–1918)

- 25 PIIRITANSSILAULU (text: trad.) 1'43

LINSÉN, GABRIEL (1836–1914)

- 26 SKÖRDEFOLKETS VISA (text: Zachris Topelius) 0'43

TT: 53'11

HELSINKI CHAMBER CHOIR

NILS SCHWECKENDIEK *conductor*

Introduction

From our 21st-century perspective, the towering figure of Sibelius may appear to stand more or less alone in the history of Finnish music. It is easy to forget that he would not have been able to fulfil his artistic potential if his cultural environment had not been conducive to musical creativity. Sibelius was very much of his time, and the way he gave voice to contemporary ideas played an important role in cementing the international perception of Finland. His impact spawned many imitations. Other composers continued to write in their own late Romantic vein, but much of their work has been almost completely forgotten, because its aesthetic didn't accord with prevailing nationalist trends.

In the process of Fennicization, many popular Swedish and German-language songs were translated into Finnish and the originals in effect suppressed. I felt it important to sing the music in its original guise. In a few cases (Ehrström's *Svanen* ['The Swan'] and Collan's *Morgenlied* ['Morning Song']) we have had to create our own reconstructions, which means that text underlay may not be entirely what the composer wrote. In the case of Borenien's *Laulajaparille* ('To the Singing Couple'), we had to give up altogether: it is known that the work was composed to a Swedish text by Topelius, but the poem has not so far been found. All we have is the Finnish translation in which it was first published.

I have selected works originally written for mixed choir where possible. Nineteenth-century attitudes to women's role in society meant, however, that male-voice choirs dominated the choral music of the period. Ehrström's *Svanen* was originally a male quartet; it is assumed, but not known, that he made the mixed voice version himself. Borenien's *Laulajaparille*, on the other hand, was originally written for female voices; it is not known who made the arrangement for mixed voices.

In the course of building the programme, one subject in particular ended up assuming a prominent role: spring. Indeed, perhaps the changing treatment of the idea of spring between 1809 and 1917, when Finland was an autonomous province of the Russian Empire – from a natural sense of joy and relief at the coming of new life and an end to the hardships of winter, to a metaphor for liberation from political oppression – traces the history of the Grand Duchy as well as any other.

© Nils Schweckendiek 2018

The Composers

In his own time Fredrik August Ehrström (1801–50) was called 'the first Finnish composer'. Historically this description was not justified, as it ignored a number of earlier composers such as Bernhard Henrik Crusell (1775–1838) and Erik Tulindberg (1761–1814), but it reflects Ehr-

ström's status as seen by his contemporaries. A self-taught composer, Ehrström set a number of Runeberg poems for choir, and these were a popular and valuable home-grown addition to the choir repertoire.

In February 1835 a 25-year-old German musician named Fredrik Pacius (1809–91) arrived in Helsinki. Pacius had accepted the post of permanent music teacher at the university, but he virtually reorganized the entire city's musical life. In 1838 he founded a new male-voice choir, Akademiska Sångföreningen, which is now Finland's oldest active choir.

Pacius worked hard for more than thirty years, retiring in 1869. His successor Richard Faltin (1835–1918), too, was of German extraction. But Faltin did not specifically go to Finland to work at the university; thirteen years earlier he had been appointed music teacher at the German Boys' School in Vyborg. Faltin, too, had a hugely positive influence on the Finnish music scene as a teacher, conductor, arranger and administrator. Exactly the same can be said of Faltin's successor Robert Kajanus (1856–1933), who took over as music teacher at the university in 1897.

Because universities did not accept women students until the 1870s, and even after that the vast majority of students were men, choral singing in academic circles was centred around male-voice choirs. By the early 1860s the absence of a high-quality permanent mixed choir was seen as a major problem. Karl Johan

Moring (1832–1868), who had studied music at the Leipzig Conservatory, decided to resolve the situation by founding a mixed choir named Sylviaföreningen in 1864. At the same time he sought to expand the very restricted Finnish repertoire for mixed choir by composing and arranging songs for his choir.

Among the members of Moring's choir were a number of very talented musicians; perhaps the best-known of these were Gabriel Linsén (1838–1914) and Henrik Borenien (1840–1909). The latter was an amateur musician – a lawyer by profession – who in the early 1860s conducted the male-voice choir that Pacius had founded. Borenien composed the song *Laulaja-parille* for the wedding of Thérèse and Taavi Hahl. This couple played an important role in Finnish musical circles.

Unlike Borenien, Linsén was a professional musician who had studied at the Leipzig Conservatory. In his own lifetime his talent remained sadly unrecognized. Although he organized concerts in Porvoo for years and taught singing for five decades both at the grammar school and privately, he never became a lecturer and thus never earned a pension. Linsén worked until he was more than seventy; when he had worn himself out, he applied for a pension both from the state and from the municipality, though without success.

The roots of Finnish-language choral singing can be traced back to a seminar for primary

school teachers in the city of Jyväskylä. Erik August Hagfors (1827–1913) was tasked with organizing the music teaching at the seminar. Unlike the university, the Jyväskylä seminar taught both men and women. But Finnish-language music for mixed choir was hard if not impossible to obtain, so Hagfors's duties included gathering arrangements for use in teaching. Hagfors's *Suomalainen Lauluseppäle* ('Garland of Finnish Songs') was the first collection of Finnish music for mixed choir to be published.

Pioneering progress in the field of musical development was also made by another lecturer at the Jyväskylä seminar, P.J. Hannikainen (1854–1924). In addition to working as a teacher for thirty years, he composed a total of around 300 choral songs, the majority for mixed choir. Hannikainen was also active as a collector of folk songs – a very popular activity in university choral circles. In terms of collecting, Karl Collan (1828–71) can be regarded as a pioneer; in 1854 alone he collected 90 folk tunes. A self-taught composer, Collan was by profession a lecturer in German and university librarian. Other distinguished collectors of folk songs included Rafael Laethén (1845–98) and Ludvig Kiljander (1851–1911), both enthusiastic amateur composers. Laethén made a career in banking, while Kiljander was a lecturer in natural science who published a number of textbooks on flora and fauna.

Emil Genetz (1852–1930) is perhaps best remembered for beating Jean Sibelius into

second place in a composition competition in 1894. Genetz – like Sibelius – had originally studied law. Genetz's law studies were interrupted when he became an opera singer. After his engagement at the opera, he continued his musical studies in Dresden. His *œuvre* includes some fifty vocal works.

In 1882 Martin Wegelius (1846–1906) founded the Helsinki Music Institute, now the Sibelius Academy. Wegelius held a number of concerts of his own music in the 1870s, but composing later took a back seat: he was director of the Music Institute, teaching theory, solfège and composition, rehearsing choirs and supervising piano students. Among his composition pupils were Jean Sibelius (1865–1957), Erkki Melartin (1875–1938), Armas Järnefelt (1869–1958) and Toivo Kuula (1883–1918). Wegelius persuaded an initially reluctant Melartin to succeed him as director of the Music Institute. In the end Melartin held this post for a quarter of a century.

When discussing choral music, of course we cannot ignore the role of church musicians. For instance Emil Sivori (1864–1929) graduated from the Turku Cantors' and Organist's School and continued his studies in Leipzig. Sivori later founded the Vyborg Cantors' and Organist's School, from where Primus Leppänen (1872–1934) graduated in 1897. Nor did Oskar Merikanto (1868–1924) study at the Helsinki Music Institute; he took private lessons in organ playing and composition. Like so many composers

in the Grand Duchy, Merikanto too undertook further studies in Leipzig, after which – at the age of 24 – he was appointed organist of St John's Church in Helsinki, a position he held for the rest of his life.

The œuvre of Heikki Klemetti (1876–1953) is incredibly extensive. As well as composing some 400 pieces, he wrote newspaper articles, study books, scientific books (for example about the architecture of Finnish wooden churches and the development of Ostrobothnian names) and memoirs. Klemetti was interested in old music, and included Renaissance music translated into Finnish in his choirs' repertoire. His most frequently performed pieces are perhaps his arrangements of the medieval *Piae cantiones* student songs. Klemetti was certainly one of the most remarkable Finnish choral conductors of his period, although his hot-tempered personality and his strong nationalist views also made him a controversial figure.

© *Sakari Ylivuori* 2018

The **Helsinki Chamber Choir** (Helsingin kamarikuoro) was founded in 1962 as the Finnish Radio Chamber Choir and assumed its current name in 2005. Currently Finland's only professional chamber choir, its wide-ranging repertoire includes music from the Renaissance to the present day and it is particularly highly regarded for its work with new music. The choir

appears frequently at festivals in Finland and abroad and collaborates with symphony orchestras, period instrument ensembles and contemporary music groups. Its concerts are regularly broadcast on national radio and television, and it has also appeared in productions for the ARTE channel and the European Broadcasting Union. Recent touring has taken the Helsinki Chamber Choir to the United States, Belgium, Russia and around Scandinavia.

www.helsinkichamberchoir.fi

Nils Schweckendiek studied music at Clare College, Cambridge, and orchestral and choral conducting in Freiburg and Helsinki. Since making his highly successful debut at the Finnish National Opera with Richard Strauss' *Der Rosenkavalier* in 2006, he has performed with orchestras, ensembles and choirs in many European countries, the United States and China, and appeared at numerous opera houses and festivals, including the Leipzig Opera and Savonlinna Opera Festival. Nils Schweckendiek is committed to performing the music of our time and has conducted around ninety first performances, including music theatre, orchestral, choral and ensemble works. Since 2007 Nils Schweckendiek has been artistic director of the Helsinki Chamber Choir. In 2014 he was appointed professor of choral conducting at the Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki, and since 2017 he has been artistic

director of the Helsinki Music Centre Chorus. He is founder and artistic director of the International Einojuhani Rautavaara Composition Competition.

www.schweckendiek.org

NILS SCHWECKENDIEK

Photo: © Marco Borggreve

Johtajan terveiset

2000-luvun näkökulmasta Sibeliuksen valtava hahmo tuntuu lähes yksin dominoivan suomalaisen musiikin historiaa. Helposti unohtaa, että ilman kulttuurisen ympäristön myönteistä suhtautumista musiikilliseen luovuuteen hänellä ei olisi ollut mahdollisuutta toteuttaa taiteellisia kykyjään. Sibeliuksen tapa tulkita aikansa virtauksia oli tärkeässä osassa kansainvälisessä Suomi-kuvan luomisessa ja innosti moniin jäljitelmiin. Moni muu säveltäjä kuitenkin jatkoi omassa myöhäisromanttisessa hengessään. Suuri osa tästä tuotannosta on vaipunut unohtukseen, sillä se ei esteettisesti sopinut ajan vallitseviin nationalistisiin suuntauksiin.

Suomalaistamisprosessissa monet suosittu laulut käännettiin suomeksi ja alkuperäisversiot unohdettiin. Koin tärkeäksi esittää teoksia alkuperäisasussaan. Parissa tapauksessa (Ehrströmin *Svanen* ja Collanin *Morgenlied*) tämä tarkoitti rekonstruktioiden tekemistä, eikä sanat välttämättä asetu täsmälleen samoin kuin säveltäjä ne kirjoitti. Yhdessä tapauksessa jouduimme luovuttamaan: Boreniuksen *Laulajaparille* on alun perin sävelletty Topeliuksen ruotsinkieliseen tekstiin, mutta alkuperäistä runoa ei ole löydetty. Laulun ensijulkaisu oli suomenkielinen käännös.

Mahdollisuuksien mukaan olen valinnut alun perin sekakuorolle sävellettyjä teoksia. Naisten asema yhteiskunnassa 1800-luvulla kuitenkin tarkoitti, että mieskuoro oli siihen aikaan kuoromusiikin dominoiva muoto. Ehrströmin *Svanen*

kirjoitettiin alun perin mieskvartetille – oletetaan hänen itse muokanneen sen sekakuorolle, mutta sitä ei tiedetä varmasti. Boreniuksen *Laulajaparille* oli puolestaan alun perin naiskuoro-sävellys, sekakuoroversion tekijää ei tiedetä.

Ohjelmaa rakentaessa yksi aihe nousi yli muiden: kevät. Vuosina 1809–1917 tapa käsitellä kevätaihetta muuttui – ensin se kuvasti luonnollista riemua, uuden elämän syntyä ja raskaan talveen päättymistä, sittemmin siitä tuli metafora poliittisesta sorrosta vapautumiselle. Kevätaihe seuraa siis Suomen suuriruhtinaskunnan jälkeä mitä parhaiten.

© *Nils Schweckendiek 2018*

Säveltäjistä

Fredrik August Ehrströmiä (1801–1850) kutsuttiin omalla aikanaan ”ensimmäiseksi suomalaiseksi säveltäjäksi”. Nimitys ei ole historiallisesti perusteltu, sillä se jättää huomiotta useat varhaisemmat säveltäjät kuten Bernhard Henrik Crusellin (1775–1838) tai Erik Tulindbergin (1761–1814), mutta nimitys kuvaa Ehrströmin asemaa aikalaisten silmissä. Säveltäjänä itseoppinut Ehrström sävelsi kuorojen käyttöön useita Runebergin runoja luoden siten kuoro-ohjelmistoon suosituksen ja arvokkaana pidetyn kotimaisen lisän.

Helmikuussa 1835 saapui Helsinkiin 25-vuotias saksalainen muusikko Fredrik Pacius (1809–1891). Pacius oli ottanut vastaan yliopis-

ton vakinaisen musiikinopettajan viran, mutta hän käytännössä järjesti uudelleen koko kaupungin musiikkielämän. Vuonna 1838 hän perusti uuden mieskuoron, Akademiska Sångföreningenin, joka on Suomen vanhin edelleen toimiva kuoro.

Pacius hoiti virkaansa ansiokkaasti yli 30 vuotta jäaden eläkkeelle vuonna 1869. Myös Paciuksen seuraaja, Richard Faltin (1835–1918), oli saksalaista syntyperää. Faltin ei kuitenkaan tullut Paciuksen tavoin Suomeen nimenomaan yliopistovirkaa varten, vaan hänet oli valittu Viipurin saksalaisen poikakoulun musiikinopettajaksi jo 13 vuotta aiemmin. Myös Faltin teki valtavan työn suomalaisen musiikkielämän hyväksi niin opettajana, kapellimestarina, säveltäjänä, sovittajana kuin musiikkielämän organisaattorinakin. Täsmälleen samat määreet sopivat myös Faltinin seuraajalle, yliopiston musiikinopettajan virassa 1897 aloittaneelle Robert Kajanukselle (1856–1933).

Koska yliopistot olivat aina 1870-luvulle asti naisilta suljettuja, ja senkin jälkeen opiskelijat olivat pitkään pääosin miehiä, muodostui akateemisten piirien kuorotoiminta mieskuorojen ympärille. Laadukkaan vakituisen sekakuoron puute nähtiin 1860-luvulle tultaessa suurena ongelmana. Karl Johan Moring (1832–1868), joka oli opiskellut musiikkia Leipzigin konservatoriossa, päätti ratkaista ongelman vuonna 1864 perustamalla Sylviaföreningen-nimisen sekakuoron. Samalla hän pyrki laajentamaan varsin

kapeaa kotimaista sekakuoro-ohjelmistoa säveltämällä ja sovitamalla lauluja kuoronsa käyttöön.

Moringin Sylviaföreningenissä toimi useita lahjakkaita muusikoita, joista tunnetuimmat lienevät Gabriel Linsén (1838–1914) ja Henrik Borenius (1840–1909). Borenius oli amatööri-muusikko – siviiliammattiltaan lakimies –, joka sai 1860-luvun alussa johdettavakseen Paciuksen perustaman mieskuoron. Borenius sävelsi *Laulajaparille*-laulunsa Thérèse ja Taavi Hahlin häähäjuhlaan. Hahlin laulajaparilla oli merkittävä rooli suomalaisissa musiikkipiireissä.

Toisin kuin Borenius Linsén oli ammattimuusikko, joka oli opiskellut Leipzigin konservatoriossa. Elinaikanaan hän jäi valitettavasti vaille tunnustusta. Vaikka hän järjesti Porvoossa konsertteja vuodesta toiseen ja opetti laulua viidellä vuosikymmenellä niin lyseossa kuin yksityisestikin, ei hän missään vaiheessa saanut lehtoraattia, mistä syystä hänelle ei kertynyt lainkaan eläkettä. Linsén teki töitä yli 70 vuoden ikään asti, kunnes voimien lopulta ehtyessä hän anoi eläkettä niin valtiolta kuin kaupungiltakin, mutta turhaan.

Suomenkielisen kuorolaulun juuret löytyvät Jyväskylään perustetusta kansakoulun-opettajaseminaarista. Erik August Hagfors (1827–1913) sai tehtäväkseen seminaarin musiikinopetuksen järjestämisen. Toisin kuin yliopistossa Jyväskylän seminaarissa opiskeli sekä miehiä että naisia. Suomenkielistä sekakuoromateriaalia oli kuitenkin saatavilla varsin vähän jos lainkaan,

joten Hagforsin tehtäväksi tuli myös laulunopetukseen soveltuvan materiaalin kerääminen. Hagforsin *Suomalainen Lauluseppele* on ensimmäinen painettu suomenkielinen sekakuorolaulukokoelma.

Jyväskylän seminaarin lehtorina uraauurtavaa työtä musiikkikasvatuksen saralla teki myös P. J. Hannikainen (1854–1924). 30-vuotisen opetustoimensa ohessa hän sävelsi kaikkiaan peräti kolmisensataa kuorolaulua, joista suurin osa sekakuorolle. Hannikainen oli aktiivinen myös kansanlaulujen kerääjänä. Tämä oli yliopistollisissa kuoropiireissä hyvinkin suosittua. Keruutyön pioneerinä voidaan pitää Karl Collania (1828–1871), joka pelkästään vuonna 1854 keräsi 89 kansansävelmää. Säveltäjänä itseoppinut Collan oli siviiliammattiltaan saksankielen lehtori ja yliopiston kirjastonhoitaja. Kansanlaulujen keruussa ansioituivat myös Rafael Laethén (1845–1898) ja Ludvig Kiljander (1851–1911), jotka molemmat olivat innokkaita amatöörisäveltäjiä. Laethén teki uransa pankkialalla kun taas Kiljander oli luonnon-tieteiden lehtori, joka julkaisi useita oppikirjoja kasvi- ja eläinopista.

Emil Genetz (1852–1930) muistetaan ehkä parhaiten siitä, kuinka hän vuonna 1894 järjestetyssä sävellyskilpailussa nappasi voiton Jean Sibeliuksen jäädessä hopealle. Genetz – kuten Sibeliuskin – oli aloittanut opintonsa luke-malla lakia. Genetzin lakiopinnot keskeytyivät tämän päästyä laulajaksi oopperaan. Ooppera-

kiinnityksen jälkeen hän jatkoi musiikin opintoja Dresdenissä. Genetzin sävellystuotanto sisältää noin 50 vokaalisävellystä.

Martin Wegelius (1846–1906) perusti vuonna 1882 Helsingin musiikkiopiston, joka nykyään on nimeltään Sibelius-Akatemia. Wegelius oli pitänyt useampiakin sävellyskonsertteja 1870-luvulla, mutta säveltäminen oli sittemmin jäänyt taka-alalle: Wegelius oli musiikkiopiston johtaja, hän opetti teoriaa, säveltapailua, sävellystä, harjoittutti kuoroja ja ohjasi pianonsoiton opiskelijoita. Hänen sävellysoppilaitaan olivat mm. Jean Sibelius (1865–1957), Erkki Melartin (1875–1938), Armas Järnefelt (1869–1958) ja Toivo Kuula (1883–1918). Wegelius sai houkuttelua aluksi vastentahtoisen Melartinin seuraajakseen musiikkiopiston johtajana. Melartin hoiti tehtävää lopulta neljännesvuosisadan.

Kuoromusiikista puhuttaessa ei pidä tokikaan unohtaa kirkkomusiikoiden roolia. Esimerkiksi Emil Sivori (1864–1929) valmistui Turun lukkariorukikoulusta, minkä jälkeen hän jatkoi opintoja Leipzigiissa. Sivori perusti myöhemmin Viipurin lukkariorukikoulun, josta Primus Leppänen (1872–1934) valmistui vuonna 1897. Oskar Merikantokaan (1868–1924) ei opiskellut Helsingin musiikkiopistossa, vaan hän sai oppinsa urkujensoitossa ja sävellyksessä yksityisesti. Kuten niin monet suuriruhtinaskunnan säveltäjät, myös Merikanto täydensi opintojaan Leipzigiissa. Opintojen jälkeen Merikanto valittiin 24-vuotiaana

Johanneksenkirjon urkuriksi, ja sitä virkaa hän hoiti kuolemaansa asti.

Heikki Klemetin (1876–1953) tuotanto on uskomattoman laaja. Noin 400 sävellyksen lisäksi hän kirjoitti sanomalehtiartikkeleita, oppikirjoja, tietokirjoja (mm. suomalaisesta puukirkkoarkkitehtuurista ja pohjalaisen nimistön kehitystä) sekä muistelmateoksia. Klemetti oli kiinnostunut vanhasta musiikista ja toi kuorojensa ohjelmistoon renessanssimusiikkia käännettynä suomeksi. Hänen tuotannostaan lauletuimpia lienevät hänen sovituksensa keskiajalta periytyvistä *Piae cantiones* -teinilauluista. Klemetti oli varmasti yksi aikansa merkittävimmistä suomalaisista kuoronjohtajista, vaikka hänen kiivas persoonallisuutensa ja tiukka kansallismielisyytensä tekivät hänestä samalla myös kiistellyn hahmon.

© *Sakari Ylivuori 2018*

Helsingin kamarikuoro (HKK) aloitti toimintansa vuonna 1962 Radion kamarikuorona ja otti uuden nimen käyttöön vuonna 2005. Helsingin kamarikuoro on yhä Suomen ainoa ammattilaulajista koostuva kamarikuoro. HKK esittää ohjelmistoa laaja-alaisesti renessanssista nykypäivän musiikkiin, ja kuoro tunnetaan erityisesti nykymusiikin esittäjänä. Kuoro tekee yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten festivaalien, orkestereiden, periodiyhtyeiden sekä nykymusiikkiyhtyeiden kanssa. Yhteistyö Yleis-

radion kanssa on jatkunut säännöllisenä sekä radiointien että televisiointien muodossa, ja lisäksi kuoro on esiintynyt ARTEn ja EBU:n tuotannoissa. Viime vuosina kuoro on esiintynyt kiertueilla Yhdysvalloissa, Belgiassa, Venäjällä ja Skandinaviassa.

www.helsinginkamarikuoro.fi

Nils Schweckendiek opiskeli musiikkitiedettä sekä orkesterin- ja kuoronjohtoa Cambridgessa, Freiburgissa ja Helsingissä. Hän debytoi menestyksellä Suomen Kansallisoopperassa vuonna 2006 johtaan Richard Straussin *Ruusu-ritari*-oopperan, jonka jälkeen hän on esiintynyt orkestereiden, yhtyeiden ja kuorojen kanssa ympäri Eurooppaa, sekä Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Hän on myös johtanut useammassa oopperatalossa sekä monilla festivaaleilla, mukaan lukien Leipzigin Ooppera ja Savonlinnan Oopperajuhlat. Nils Schweckendiek on aikamme musiikin puolestapuhuja ja hän on johtanut noin 90 kantaesitystä, mukaan lukien musiikkiteatteri-, orkesteri-, kuoro- ja soitinyhtyeitä. Vuodesta 2007 Nils Schweckendiek on vastannut Helsingin kamarikuoron taiteellisesta toiminnasta. Vuodesta 2014 hän on toiminut Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kuoronjohton professorina ja vuonna 2017 hän aloitti Musiikkitalon Kuoron taiteellisena johtajana. Hän on myös Kansainvälisen Einojuhani Rautavaara -sävellyskilpailun perustaja ja taiteellinen johtaja.

www.schweckendiek.org

Einleitung

Aus der Sicht des 21. Jahrhunderts scheint die überragende Gestalt von Sibelius in der Geschichte der finnischen Musik mehr oder weniger allein dazustehen. Leicht vergisst man, dass er sein künstlerisches Potenzial nicht hätte entfalten können, wenn sein kulturelles Umfeld der musikalischen Kreativität nicht förderlich gewesen wäre. Sibelius war ein ausgesprochener Mann seiner Zeit, und die Art und Weise, wie er aktuelle Ideen zum Ausdruck brachte, spielte eine wichtige Rolle dabei, Finnlands Wahrnehmung in der Welt zu prägen. Seine Wirkkraft rief zahlreiche Nachahmer hervor. Andere Komponisten behielten ihren eigenen spätromantischen Stil bei, doch ihr Schaffen geriet in nahezu völlige Vergessenheit, weil ihre Ästhetik nicht den vorherrschenden nationalistischen Strömungen entsprach.

Im Zuge der kulturellen Eingemeindung fremder (meist schwedischer) Namen und Bezeichnungen ins Finnische wurden viele populäre schwedische und deutschsprachige Lieder ins Finnische übersetzt und die Originale faktisch unterdrückt. Mir war es wichtig, die Werke in ihrer ursprünglichen Gestalt zu singen. In einigen Fällen (Ehrströms *Svanen* „Der Schwan“) und Collans *Morgenlied*) mussten wir unsere eigenen Rekonstruktionen erstellen, was bedeutet, dass die Textunterlegung möglicherweise nicht immer derjenigen des Komponisten entspricht. Bei Borenius' *Laulajapariille* („An das singende

Paar“) mussten wir vollständig kapitulieren: Zwar ist bekannt, dass das Werk auf einen schwedischen Text von Zacharias Topelius komponiert wurde, doch wurde das Gedicht bisher nicht gefunden. Alles, was wir haben, ist die finnische Übersetzung, mit der es zuerst veröffentlicht wurde.

Nach Möglichkeit habe ich Originalwerke für gemischten Chor ausgewählt. Die gesellschaftliche Rolle jedoch, die das 19. Jahrhundert den Frauen zuschrieb, brachte es mit sich, dass die Chormusik dieser Zeit von Männerchören dominiert war. Ehrströms *Svanen* war ursprünglich ein Männerquartett; die Fassung für gemischten Chor geht vermutlich auf ihn selber zurück. Borenius' *Laulajaparille* hingegen wurde ursprünglich für Frauenstimmen geschrieben; von wem die Bearbeitung für gemischte Stimmen stammt, ist nicht bekannt.

Bei der Zusammenstellung dieses Programms kristallisierte sich vor allem ein zentrales Thema heraus: der Frühling. Tatsächlich lässt sich an der wechselvollen Behandlung der Idee des Frühlings zwischen 1809 und 1917 (als Finnland eine autonome Provinz des Russischen Reiches war) die Geschichte des Großherzogtums in durchaus erhellender Weise verfolgen – sie reicht vom natürlichen Gefühl der Freude und Erleichterung im Angesicht aufblühenden Lebens und bedendeter Wintersnot bis hin zur Metapher für die Befreiung von politischer Unterdrückung.

© *Nils Schweckendiek* 2018

Die Komponisten

Zu seinen Lebzeiten nannte man Fredrik August Ehrström (1801–1850) den „ersten finnischen Komponisten“. Auch wenn diese Bezeichnung in historischer Hinsicht nicht gerechtfertigt ist – sie ignoriert einige frühere Komponisten wie Bernhard Henrik Crusell (1775–1838) und Erik Tulindberg (1761–1814) –, so spiegelt sie doch Ehrströms Rang aus der Sicht seiner Zeitgenossen wider. Der Autodidakt Ehrström hat einige Gedichte Runebergs für Chor vertont, die eine beliebte und wertvolle einheimische Ergänzung des Chorrepertoires darstellen.

Im Februar 1835 kam ein 25-jähriger deutscher Musiker namens Fredrik Pacius (1809–1891) in Helsinki an. Pacius hatte den Posten eines festen Musiklehrers an der Universität angenommen, tatsächlich aber organisierte er das gesamte Musikleben der Stadt neu. 1838 gründete er einen neuen Männerchor, Akademiska Sångföreningen, der heute der älteste aktive Chor Finnlands ist.

Pacius arbeitete mehr als dreißig Jahre lang hart und setzte sich 1869 zur Ruhe. Auch sein Nachfolger Richard Faltin (1835–1918) war deutscher Abstammung. Faltin jedoch kam nicht erst nach Finnland, um an der Universität zu arbeiten; bereits dreizehn Jahre zuvor war er Musiklehrer an der Deutschen Knabenschule in Wyborg geworden. Auch Faltin hatte als Lehrer, Dirigent, Arrangeur und Organisator einen enorm positiven Einfluss auf das finnische

Musikleben. Genauso verhält es sich mit Faltins Nachfolger Robert Kajanus (1856–1933), der 1897 das Amt des Musiklehrers an der Universität übernahm.

Da die Universitäten bis in die 1870er Jahre keine Studentinnen aufnahmen und auch danach die überwiegende Mehrheit der Studenten aus Männern bestand, konzentrierte sich der Chorgesang in akademischen Kreisen auf Männerchöre. Ab dem Anfang der 1860er Jahre wurde das Fehlen eines qualitativ hochwertigen gemischten Chores als ein großes Problem empfunden. Karl Johan Moring (1832–1868), der am Leipziger Konservatorium Musik studiert hatte, beschloss 1864, durch die Gründung eines gemischten Chores namens *Sylviaföreningen* Abhilfe zu schaffen. Gleichzeitig versuchte er, das sehr begrenzte finnische Repertoire für gemischten Chor zu erweitern, indem er Lieder für seinen Chor komponierte und arrangierte.

Zu den Mitgliedern von Morings *Sylviaföreningen* zählten einige sehr talentierte Musiker; die vielleicht bekanntesten waren Gabriel Linsén (1838–1914) und Henrik Borenus (1840–1909). Borenus war ein Amateurmusiker – von Beruf war er Rechtsanwalt –, der Anfang der 1860er Jahre den von Pacius gegründeten Männerchor leitete. Borenus komponierte das Lied *Laulajaparille* für die Hochzeit von Thérèse und Taavi Hahl. Dieses Paar spielte eine wichtige Rolle in der finnischen Musikszene.

Im Unterschied zu Borenus war Linsén ein Berufsmusiker, der am Leipziger Konservatorium studiert hatte. Zu seinen Lebzeiten blieb sein Talent leider unerkannt. Obwohl er jahrelang Konzerte in Porvoo veranstaltete und fünf Jahrzehnte lang sowohl am Gymnasium als auch privat unterrichtete, wurde er nie Dozent und erwarb somit keine Pensionsansprüche. Linsén arbeitete, bis er über siebzig Jahre alt und ausgezeichnet war – und beantragte dann beim Staat und bei der Gemeinde eine Pension, hatte aber keinen Erfolg.

Die Wurzeln des finnischsprachigen Chorgesangs gehen auf ein Seminar für Grundschullehrer in der Stadt Jyväskylä zurück. Erik August Hagfors (1827–1913) wurde mit der Organisation des Musikunterrichts am Seminar beauftragt. Im Gegensatz zur Universität wurden am Seminar in Jyväskylä sowohl Männer als auch Frauen unterrichtet. Doch es war schwer, wenn nicht gar unmöglich, finnischsprachige Musik für gemischten Chor zu erhalten, so dass auch das Sammeln von Arrangements für Unterrichtszwecke zu Hagfors' Aufgaben gehörte. Hagfors' *Suomalainen Lauluseppele* („Kranz finnischer Lieder“) war die erste veröffentlichte Sammlung finnischer Musik für gemischten Chor.

Pionierarbeit auf dem Gebiet der musikalischen Ausbildung leistete auch P.J. Hannikainen (1854–1924), ein Dozent am Seminar in Jyväskylä. Neben seiner dreißigjährigen

Tätigkeit als Lehrer komponierte er insgesamt rund 300 Chorlieder, die meisten davon für gemischten Chor. Daneben sammelte Hannikainen Volkslieder, was eine sehr beliebte Tätigkeit im Umfeld der Universitätschöre war. Im Hinblick auf die Sammeltätigkeit kann Karl Collan (1828–1871) als Pionier gelten; allein 1854 sammelte er 90 Volkslieder. Als Komponist Autodidakt, war Collan von Beruf Dozent für Deutsch und Universitätsbibliothekar. Weitere bedeutende Sammler von Volksliedern waren Rafael Laethén (1845–1898) und Ludvig Kiljander (1851–1911), beides begeisterte Amateurkomponisten. Laethén machte Karriere im Bankwesen, während Kiljander als Dozent für Naturwissenschaften eine Reihe von Lehrbüchern über Flora und Fauna veröffentlichte.

Emil Genetz (1852–1930) ist vielleicht vor allem dadurch im Gedächtnis geblieben, dass er 1894 Jean Sibelius bei einem Kompositionswettbewerb auf den zweiten Platz verwies. Genetz hatte – wie Sibelius – zunächst Jura studiert, dann aber eine Sängerkarriere eingeschlagen. Nach seinem Engagement an der Oper setzte er sein Musikstudium in Dresden fort. Sein Schaffen umfasst rund fünfzig Vokalwerke.

1882 gründete Martin Wegelius (1846–1906) das Musikinstitut Helsinki, die heutige Sibelius-Akademie. Wegelius gab in den 1870er Jahren eine Reihe von Konzerten mit eigener Musik, doch trat sein Komponieren später in den

Hintergrund: Er war Direktor des Musikinstituts, lehrte Theorie, Komposition und Solfeggio, studierte Chöre ein und betreute Klavierstudenten. Zu seinen Kompositionsschülern gehörten Jean Sibelius (1865–1957), Erkki Melartin (1875–1938), Armas Järnefelt (1869–1958) und Toivo Kuula (1883–1918). Wegelius überredete einen zunächst zögerlichen Melartin, ihm im Amt des Direktors des Musikinstituts nachzufolgen; am Ende versah Melartin dieses Amt für ein Vierteljahrhundert.

Wenn wir von Chormusik sprechen, dürfen wir die Rolle der Kirchenmusiker natürlich nicht vergessen. Emil Sivori (1864–1929) etwa absolvierte die Kantoren- und Organistenschule in Turku und setzte sein Studium in Leipzig fort. Später gründete Sivori die Kantoren- und Organistenschule in Wyborg, an der Primus Leppänen (1872–1934) 1897 seinen Abschluss machte. Auch Oskar Merikanto (1868–1924) studierte nicht am Musikinstitut Helsinki; er nahm Privatunterricht in Orgelspiel und Komposition. Wie so viele Komponisten im Großherzogtum unternahm auch Merikanto weitere Studien in Leipzig, woraufhin er im Alter von 24 Jahren zum Organisten der Johankirche in Helsinki ernannt wurde – eine Position, die er für den Rest seines Lebens innehatte.

Das Œuvre von Heikki Klemetti (1876–1953) ist außerordentlich umfangreich. Neben rund 400 Kompositionen schrieb er Zeitungsartikel, Studienbücher, wissenschaftliche Bücher

(z.B. über die Architektur finnischer Holzkirchen und die Entwicklung ostbottischer Namen) und Memoiren. Klemetti interessierte sich für Alte Musik und nahm Renaissance-Musik in finnischer Übersetzung in das Repertoire seiner Chöre auf. Seine meistgespielten Stücke sind vielleicht seine Arrangements aus der Schulliedersammlung *Piae cantiones*. Klemetti war sicherlich einer der bemerkenswertesten finnischen Chordirigenten seiner Zeit, wenngleich seine temperamentvolle Persönlichkeit und seine betont nationalistischen Ansichten ihn zu einer umstrittenen Figur machen.

© *Sakari Ylivuori 2018*

Der **Helsinki Chamber Choir** (Helsingin kamarikuoro) wurde 1962 als Finnischer Radiokammerchor gegründet und erhielt seinen jetzigen Namen 2005. Das umfangreiche Repertoire des derzeit einzigen professionellen Kammerchors in Finnland umfasst Musik der Renaissance bis hin zur Gegenwart; insbesondere sein Engagement für neue Musik hat ihm großes Ansehen verschafft. Der Chor tritt häufig bei Festivals in Finnland und im Ausland auf und arbeitet mit Symphonieorchestern, Alte-Musik-Ensembles und zeitgenössischen Musikgruppen zusammen. Seine Konzerte werden regelmäßig im staatlichen Rundfunk und Fernsehen ausgestrahlt, darüber hinaus hat er an Produktionen für ARTE und die European

Broadcasting Union mitgewirkt. Die jüngsten Tourneen haben den Helsinki Chamber Choir in die USA, nach Belgien, Russland und durch Skandinavien geführt.

www.helsinkichamberchoir.fi

Nils Schweckendiek studierte in Cambridge, Freiburg und Helsinki Musikwissenschaft sowie Orchester- und Chorleitung. Seit seinem Debüt an der Finnischen Nationaloper mit Richard Strauss' *Der Rosenkavalier* ist er mit Orchestern, Ensembles und Chören in vielen europäischen Ländern, den Vereinigten Staaten und China aufgetreten und hat an zahlreichen Opernhäusern und Festivals dirigiert, darunter die Oper Leipzig und die Opernfestspiele Savonlinna. Nils Schweckendiek setzt sich intensiv für zeitgenössische Musik ein und hat bisher um die 90 Erstaufführungen dirigiert, darunter Musiktheaterwerke, Symphonik, Chorwerke und Werke für Ensemble. Seit 2007 ist Nils Schweckendiek Künstlerischer Leiter des Helsinki Chamber Choir. 2014 erfolgte der Ruf zur Professur für Chorleitung an die Sibelius-Akademie der Universität der Künste Helsinki. Seit 2017 ist er zudem Künstlerischer Leiter des Helsinki Music Centre Chorus. Er ist Gründer und Künstlerischer Leiter des Internationalen Einojuhani Rautavaara Kompositionswettbewerbs.

www.schweckendiek.org

ERKKI MELARTIN

1 AAMULLA

Tututuu, tutuu, jo päivä koittaa!
Tututuu, tutuu, jo paimen soittaa
laitumelle laumojaan
virran vieremille,
viidakkohon vilpoisaan
miss' on paimenille
kukkakimppu, marjamaa,
missä lauma rauhan saa rehoittaa.
Tututuu, tutuu, jo kellot kaikuu,
tututuu, tutuu, jo torvet raikuu!
Riemu aamuin, rauha illallen.

J. H. Erkkö

KARL COLLAN

2 MORGENLIED

Noch ahnt man kaum der Sonne Licht
noch sind die Morgenglocken nicht
im finstern Tal erklingen.

Wie still des Tales weiter Raum!
Die Vögel zwitschern nur im Traum,
kein Sang hat sich erschwungen.

Ich hab' mich längst ins Feld gemacht
und habe schon dies Lied erdacht
und hab' es laut gesungen.

Ludwig Uhland

HENRIK BORENIUS

3 LAULAJAPARILLE

Oi riemuitse: nyt raikkahat
jo laulut lintuin soivat!
Pesänsä laatii sirkkuset,
kun puut on vihannoivat,

IN THE MORNING

Tututuu, tutuu, dawn's already breaking!
Tututuu, tutuu, the shepherd's playing
Calling his flock to pasture,
By the river bank,
To the cool woods,
Where the shepherd finds
Bunches of flowers, berries growing,
Where the flock can graze in peace.
Tututuu, tutuu, the bells are already ringing out,
Tututuu, tutuu, the horns are already resounding!
Joy in the morning, peace at night.

MORNING SONG

The sun's light is still barely perceived,
The morning bells have not yet rung out
In the dark valley.

How still is the broad expanse of the valley!
The birds twitter only in a dream,
No song has been heard.

Long ago I made my way to the field
And dreamed up this song
And sang it loudly.

TO THE SINGING COUPLE

Rejoice! Now already
The fresh birdsong can be heard!
The sparrow is building its nest
While the trees are green,

Kaks yhteen suli säveltä
kaks vuokkohon nyt sirkkalehteä
sääät armaan kevään loivat.

Hopeinen helke vainoin
nyt raikuu riemuellen.
Oi, kuule ääntä vuoriston,
kun kirkas kaiku soi sen.
Nyt laulut lemmen, nuoruuden
jo yhtyy muistoon mennehen.
Hääkelloin lailla kertoo
ne toiveet armaan keväimen.

Original Swedish text by Zachris Topelius lost; Finnish translation: anon

KARL JOHAN MORING

4 DEN VÄNTANDE

Du siska uti skogen,
som kan så klara driller slå,
du är ju öm och trogen
emot din vän också?

Där nere uti dalen
en flicka huld jag håller kär,
och stundom under alen
i smyg vi mötas här.

Att blåa blommor plocka
hon dröjer nu på ängen grön,
sjung siska, sjung och locka
hit opp den jungfrun skön!

När se'n vi råkas båda,
ej stjäla jag då en kyss, o nej!
Vill blott dess ögon skåda.
Men ack, hon kommer ej!

Att blåa blommor plocka
hon dröjer än på ängen grön,
sjung siska, sjung och locka
hit opp den jungfrun skön!

Karl Johan Moring

Two notes blend together,
Like the anemone's two leaves,
Born from the fair spring air.

The field's silvery song
Now rings out with joy,
Oh, hear the sound of the hills
When its bright echo resounds.
Now the songs of love and of youth
Are united with memories of the past
Like wedding bells, they tell
Of the hopes for precious spring.

HE WHO WAITS

O finch in the forest,
Who can trill so clearly,
You will surely be tender and faithful,
To your friend as well?

Down there in the valley
I am in love with a fair maid,
And sometimes, beneath the alder,
We meet here in secret.

To pluck blue flowers
She tarries in the green meadow,
Sing, finch, sing and tempt
The fair maiden here!

And when we then chance upon each other
I won't steal a kiss, oh no!
I just want to look into her eyes
But alas, she does not come!

To pluck blue flowers
She tarries in the green meadow,
Sing, finch, sing and tempt
The fair maiden here!

KARL JOHAN MORING

5 HÄMNDEN

Skönt i loppet strålar bäcken,
än av silver, än av guld,
och i sommarhettan häcken
står med matta rosor full.
Bäckens svala bölja
lockat alla nejdens flickor dit.
Och där häckens löv sig skockat,
ler en gosse, gömd med flit.

Intet öga märker faran,
ingen tunga binds av den,
och åt löjet skattar skaran
tusen yra offer än.
"Tänk om någon skulle höra
våra lekar och vårt glam!"
"Tänk om häcken hade öra"
svarar gossen och står fram.

Han skall fångas, han skall jagas!
Och han jagas, förrn han rymt.
Han skall bindas, agas,
och han binds och agas grymt.
Gissa, varav böjan gjordes?
Böjan gjord av blommor var.
Gissa, vari straffet spordes?
I en kyss av en och var.

Johan Ludvig Runeberg

BERNHARD HENRIK CRUSELL

6 HELL DIG, DU HÖGA NORD!

Hell dig, du höga Nord!
Hell dig, vår fosterjord!
Kraft och mod, liv och blod
vi offra för din ära.

REVENGE

Fair shines the brook in its course,
Sometimes silvery, sometimes golden,
And in the summer heat the hedge
Is replete with drooping roses.
The brook's cool wave
Has tempted all the girls from the area there
And where the hedge's leaves are at their thickest
A lad smiles, carefully concealed.

Not a single eye spots the danger,
Not a single tongue feels bound by it,
And a thousand times the girls
Pay carefree tribute.
'Just think if someone could hear
Our games and our banter!'
'Just think if the hedge had ears'
Answers the lad, and steps forth.

He'll be caught, he'll be hunted!
And he's hunted before he runs away.
He'll be bound, he'll be flogged,
And he's bound and flogged terribly.
Guess what the shackles were made of?
They were made of all the flowers.
Guess what the punishment consisted of?
Of a kiss from every one.

HAIL, LOFTY NORTHLAND!

Hail, lofty Northland!
Hail, land of our birth!
Strength and courage, life and blood,
We sacrifice for your honour.

Hell dig, du fria strand!
Hell dig, du hjeltars land!
Enighet, trofasthet
är dina söners lära.
Lefve, lefve vårt fosterland!

Fredrik Bernhard Cöster

Hail, shore of liberty!
Hail, O land of heroes!
Unity, constancy
Are your sons' creed.
Long live our homeland!

PIAE CANTIONES / HEIKKI KLEMETTI

☐ IN VERNALI TEMPORE / TULLOS KEVÄT ARMAHIN

In vernali tempore
ortu laetabundo,
dum recedunt frigora
nunciat hirundo,
Terrae, maris, nemoris,
decus ad est deforis,
renovato mundo.
Vigor redit corporis
cedit dolor pectoris,
tempore iucundo.

Terra vernat floribus
et nemus virore,
aves mulcent cantibus
et vocis dulcore,
aqua tempestatibus
caret, aër imbribus,
dulci plenus rore.
Sol consumtis nubibus,
radiis patentibus
lucet cum dulcore.

Tullos kevät armahin,
tullos laulain, loistain!
Tullos katsein lämpimin,
hyyt ja hallat poistain!
Kylvä kummut kukkihin,
nosta kerkät koivuihin,
kutsu pienet pääskyt!
Hengi pois myös rinnastain
usvat huolten harmajain,
toivollas se täytä.

The time of spring
Is upon us once more,
When the cold retreats,
The swallow proclaims:
Earth, sea, forest,
The beauty of the outdoors,
The world has been renewed.
Strength returns to the body
The soul's grief yields
At this time of rejoicing.

The land grows green with flowers
And the forest is verdant,
Birds cheer us with their song
And their sweet voices,
The water is without storm,
The air is without rain,
And full of sweet scent.
The sun breaks through the clouds,
Its far-reaching radiance
Shines with gentleness.

Come, blessed spring,
Come with song, with splendour!
Come with warm gaze,
The cold and the frost banish hence!
The fields with flowers sow,
Catkins to the birch branch raise,
The tiny swallows summon!
Dispel the harbingers of worry
Breathe the mists from my breast
And fill it with your hope.

O quam mira gloria,
quantus decor Dei,
quanta resplendentia
suae faciei,
a quo ducunt omnia,
ima, summa, media,
formam speciei.
Maior est distantia,
quam sit differentia
noctis et diei.

Piae Cantiones; stanza 3: Finnish translation by V. Vesala, reproduced by kind permission of Fennica Gehrman

FREDRIK PACIUS

8 VÅRMORGONEN

Sköna vår, sköna vår,
hur länge rullar ej din vagn
kring söderns stränder,
innan till förgätna kullar,
till vår nord du återvänder,
och som vår så tacksam glöder
ingen barm för dig i söder!

Hör du våra hymner skalla,
hör du, vad han tyder, sången:
att du kommer till oss alla
såsom friheten till fången,
att på polens frusna driva
finnas hjärtan ock att liva.

Skynda att åt land och vatten
väva nya högtidsskrudar,
locka fjärilarna ur natten
och ur stoftet deras brudar;
och ur kärleksfulla sinnen
jaga vinterns kulna minnen!

Sköna vår, sköna vår! Skynda!

Johan Ludvig Runeberg

O, what a glorious miracle,
How great is God's grace!
How resplendent
His appearance
Is reflected
In all things,
Great and small.
But even greater is the difference
Than that between
Day and night.

SPRING MORNING

Fair spring, fair spring,
How long has your wagon driven
On southern shores,
Before you return to forgotten hills,
To our Northland
And no southern breast glows
As gratefully as ours!

Hear our hymns resound,
Hear what the song means:
That you will come to us all
Like freedom to the prisoner,
That, at the pole's frozen snowdrifts,
There are hearts to be awakened.

Hurry to weave new festive clothing
For the land and the water,
Tempt butterflies from the night
And from the soil their brides,
And, from amorous hearts,
Chase away bleak memories of winter!

Fair spring, fair spring! Make haste!

RAFAEL LAETHÉN

9 ILTALAULU

Jo sammui illan rusko taivahalla,
yö synkkä äänetönnä peittää maan.
Mä yksin valvon povell' aaltoovalla
ja laulelen mun lempäni vaan.

Soi hiljaa ääneni, soi!
Kun neitoseni sun kuulee,
unessaan hän hymyilee;
Hän kyllä tuntee hellät säveleni
ja sydämen, mi niitä soittaa.

Anon.

FREDRIK AUGUST EHRSTRÖM

10 SVANEN

Från molnens purpurstänka rand
sjönk svanen, lugn och säll,
och satte sig vid älvens strand
och sjöng en junikväll.
Om nordens skönhet var hans sång,
hur glad dess himmel är,
hur dagen glömmet natten lång,
att gå till vila där.

Hur skuggan där är djup och rik
inunder björk och al,
hur guldbestrålad varje vik
och varje bölja sval;
hur ljuvt, oändligt ljuvt, det är
att äga där en vän,
hur troheten är hemfödd där
och längtar dit igen!

Så ljöd från våg till våg hans röst,
hans enkla lovsång då,
och snar han smög mot makans bröst
och tycktes kväda så:

EVENING SONG

The evening twilight has already faded,
Dark night silently covers the earth.
I watch alone with pounding heart
And sing of my love.

Sound quietly, o voice of mine!
When my girl hears you,
She will smile in her dream;
She surely recognizes my tender tones
And the heart that plays them.

THE SWAN

From the cloud's purple-splashed edge
Descended the swan, calm and serene,
And set down at the river's bank
And sang, one night in June.
His song told of the beauty of the North,
How happy is its sky,
How the day forgets, through the long night,
To go to rest.

How the shadow there is deep and rich,
Under the birch and the alder,
How every bay is bathed in gold,
And every billow is refreshing;
How sweet, how infinitely sweet it is,
To have a friend there,
How faithfulness was born there
And longs to return!

So his voice rang our from wave to wave,
His simple song of praise,
And soon he rubbed against his partner's breast
And seemed to sing:

Vad mer, om än din levnadsdröm
ej sekler tälja får?
Du älskat har på nordens ström
och sjungit i dess vår.

Johan Ludvig Runeberg

ROBERT KAJANUS

[11] SERENAD

Dagen förlåter de mörknande zoner,
klagen då åter i smäktande toner!
Ljuft skake er röst,
min Olympias bröst.

Härligt Azuren af eldar besjålas
kärligt naturen och natten förmåles.
Dock vakar din själ,
du Olympias träl!

Erik Johan Stagnelius

arr. EMIL SIVORI

[12] ILOA JA SURUA

Eikä ne pienet linjaalirattaat
keikutella kestä.
Eikä se vanha uudelle kullalle
menemästä estä.

Minkä mä taidan onnellein,
kun onneni on niin kova,
kun minä lemmin sellaista poikaa,
jok' oli toisen oma.

Ei se ole raukka,
joka rantoja soutaa
vaan se on raukka,
joka rannalla istuu ja itkee.

Finnish folk song

What more than the dream of your life
Can the centuries not recount?
You loved on the North's tides
And sang in its springtimes.

SERENADE

Daylight deserts the darkening zones.
Lament once again, in languishing tones!
Sweetly your voice stirs
My Olympia's bosom.

The blue sky is enlivened by fires,
Lovingly Nature and Night are wed.
But thy soul keeps vigil,
Thou Olympia's thrall!

JOY AND SORROW

Not even little trills
Manage to tremble like this.
And the existence of a former beloved
Does not prevent a new love.

How can I cope with my lot
When my lot is such a harsh one,
As I loved a boy
Who was already taken by another.

A poor soul is not
The one who rows by the shore
No; the poor soul
Is the one who sits by the shore and weeps.

LUDVIG KILJANDER

13 METSÄSSÄ

On riemulaulu lintusten,
ompi lempi lehtojen,
kuin harpun helke vienoinen
nyt tunteille sydämeni.

Niin on kuin laulu enkelin
ois tähän lehtoon vyörynyt;
Ja hymy metsän neitojen
nyt tunteita tutkinut.

Anon.

PEKKA JUHANI HANNIKAINEN

14 PUNKAHARJUN LAULUTYTTÖ

Kun päiv' on illaks vaipunut
yö alkaa maita peittää
Kun tuulen henk' on haipunut
ja laine loiskeen heittää

Niin silloin, silloin vaan
on silloin airoillaan
tää tyttö airoillaan ja lauluillaan.

A. Oksanen

ERIK AUGUST HAGFORS

15 KEVÄTYHTIÖN POLSKA

Terve tultuanne, pikkulinnut tänne!
Unhottaneet teitä ei oo ystäväanne,
Terve, terve, tervetultuanne taas!
Terve, peipponen sa, lyhyin liiruinesi.
Terve kiuru kiltti kielelläsi mesi,
terve, pääskynenkin, pakinaas!

Kertut, käet kaikki, terve, terve jälleen
kevään, kauniin, kalliin, synnyinmaallen tälleen
ennustatte, tuotte meille todella.

IN THE FOREST

The birds' song of joy
And the love of the groves
Is like the harp's delicate plucking,
I feel it in my heart.

It's as if the song of an angel
Had poured into this grove,
And the forest nymphs' smiles
Expressed their thoughts.

THE SINGING GIRL FROM PUNKAHARJU

In the evening, when the day has grown faint,
Night starts to cover the earth
When the spirit of the wind has faded away
And the wave is splashing

Just then, only then,
Then, at the oars, is
This girl, rowing and singing.

SPRING POLSKA

Welcome here, little birds!
Your friends have not forgotten you,
Greetings, greetings, welcome back!
Greetings, finch, with your short chirping,
Greetings, sweet lark with nectar on your tongue,
Greetings too, chattering swallow!

Warblers, all you cuckoos; greetings, welcome back,
You're the harbingers of fair, lovely spring in this land of our birth,
And truly bring it to us.

Lehto laulaissanne koht' on lehdittyvä,
viserrellessänne maahan juurtuu jyvä,
katso, jo on kenttä vihanta!

Hei, siis laulaakaatte kevään kauneutta,
sirkutelkaa sirkut, Suomen suloisuutta!
Riemuitkaatte kaikki, kaikki, hei!
Te, te liverrätte puissa korkealla,
kevein siivin taivaan sinikannen alla,
meille siipiä ei ole, ei!

Siipysia meille ei oo Luoja luonut,
sydämилlemme vaan ilon siivet suonut,
niillä lentää sielu ylöspäin.
Oiskin siivet! Hei! Ei mikään vaara teille,
saman Luojan luomat ootten rakkaat meille.
Siksi tervehdämme teitä näin!

(–I–n) [A. O. Wialén]

arr. MARTIN WEGELIUS

16 OCH JUNGFRUN HON GÅR I DÄNSEN

Och jungfrun hon går i dānsen med röda gullband,
hon knyter så hårdt om sin käreastas arm.
Och käreasta lilla jungfru, knyt icke så hårdt!
Jag hafver ej tänkt att rymma min kos.

Round from Uusimaa

LUDVIG KILJÄNDER

17 HILJAA!

Hiljaa, hiljaa tuuli kuiskailee,
satakieli soi.
Hiljaa, hiljaa tuuli kuiskailee
sulokullallensa satakieli vienosti soi.

Niinpä mäkin lempeni laulan nyt kultaselleni
jok' uinahtaa tuon hautakummun alla
ja öisin tähtenä on taivahalla.
Hiljaa vaan, hiljaa vaan.

Anon.

While you sing, the grove is about to become green,
While you whistle, the grain is taking root in the soil,
Look, the meadow is already verdant!

Hey, sing about the beauty of spring,
Tweet, sparrows, about how fair Finland is!
Rejoice all of you, all of you, hey!
You warble high up in the trees,
On light wings beneath the blue vault of the sky.
We don't have wings, no!

The Lord has not created any wings for us,
He has given us only, in our hearts, wings of joy,
With which the soul flies upwards.
If only I had wings! Hey! Don't be afraid,
You are dear to us, and made by the same God,
Therefore we welcome you all!

AND THE MAIDEN GOES IN A RING

And the maiden goes in a ring with red ribbons,
She ties them so tight round her beloved's arm.
Dearest little maiden, do not tie them so tight!
I had not thought of running away.

QUIET!

Quietly, quietly the wind whispers,
The nightingale sings.
Quietly, quietly the wind whispers,
The nightingale sings gently to its beloved.

I, too, shall now sing to my beloved,
Who slumbers beneath that burial mound
And at night is a star in heaven.
Just quiet, just quiet.

PRIMUS LEPPÄNEN

18 NÄIN UNTA KESÄSTÄ KERRAN

Näin unta kesästä kerran,
kuinka paistoi päivä Herran,
paistoi mulle, paistoi mulle,
paistoi köyhänkin pihoille:

Vihersi tuhannet virvet,
sinersi sataiset järvet,
iloitsi ihanat nummet,
tarinoivat metsän tammet,
puu puheli, kukka kuuli,
köyhä sen todeksi luuli.

Luuli tulleen kesänsä,
aukaisi povensa auki,
suvun hellän hellitellä,
ilman lintujen iloita.
Vingahti vihainen tuuli,
ulvahti salolla hukka.
taivas viskoi talven lunta,
kylä kylmiä sanoja.

En ma kerran sen perästä
ole nähnyt kesästä unta!

Eino Leino

EMIL GENETZ

19 INS STILLE LAND

Ins stille Land!
Wer leitet uns hinüber?
Schon wölkt sich uns der Abendhimmel trüber,
Und immer trümmervoller wird der Strand.
Wer leitet uns mit sanfter Hand
Hinüber! ach! hinüber
Ins stille Land?

Johann Gaudenz Freiherr von Salis-Seewis

ONCE IN A DREAM I SAW SUMMER

Once in a dream I saw summer,
How the Lord's day shone,
Shone for me, shone for everyone,
Shone on the gardens of the poor:

By a thousand streams it grew green,
Hundreds of lakes appeared blue,
Beautiful fields rejoiced,
The forest's oaks told tales,
The trees spoke, the flowers listened,
And the poor man believed it all to be true.

He thought that summer had come,
He opened his breast to it,
To summer's tender caress,
To the joy of the birds in the air.
Then an angry wind started howling,
And the wolf bayed in the forest,
Winter snow fell from the heavens
Frosty words came from the village.

Since then, not a single time
Have I seen summer in my dream.

INTO THE SILENT LAND

Into the silent land!
Who will take us there?
Already clouds are gathering in the evening sky,
And the shore becomes ever more desolate.
Who will take us, with a gentle hand,
There, Oh! There,
Into the silent land?

ARMAS JÄRNEFELT

20 ORPO JA LINTU

Mitä itket pikkulintu,
mitä tuima tuikuttelet?
Haastele halusi mulle,
ikäväsi ilmoittele,
mie sanon sinulle jälleen,
haastan mielihaikiani.

Sitä itken pieni lintu,
sitä tuima tuikuttelen
palelevi jalkojani,
kivistävi kynsiäni,
näillä raukoilla rajoilla,
poloisilla Pohjanmailla.
Minne yön mä lyykyäni,
kunne kaivattu ajame?
Tulehenko teen tupani,
vetehenko saunan salvan?
Tuli polttavi tupani,
vesi viepi salvokseni.

Elä itke pikkulintu,
elä tuima tuikuta,
enkö mie polonen raukka,
orpo hoikka huolellinen,
tuota toivoisi enemmän,
halajasi hartahammin,
kuhun kurja suojeleme,
mihin laitto laajeleme?

Minun on koti koivikossa
pajupenhkossa pesäni.
Lennä lintu kaulalleni,
käy käsivarrelleni,
siinä säilyt sie paremmin,
olet onnella hyväällä,
oot kun kullaan kukkarossa,
asut armahan povessa,
sitten vaihamme vajoja,
kahenkesken kaihojamme.

Kanteletar

THE ORPHAN AND THE BIRD

Why do you weep, little bird?
Why do you mourn?
Say what troubles you,
Tell me of your mourning,
Then I shall tell you
All that I am thinking.

This is why I weep, little bird,
This is why I mourn,
My feet are cold,
My fingers ache,
In these lowly regions,
These poor northern lands.
Where shall I set down my roots,
Where build my home?
Shall I build my house of fire,
And my sauna hatch of water?
Fire will burn my house,
Water wash my hatch away.

Do not weep, little bird,
Do not mourn so,
For a poor orphan like me,
Meek and meagre,
Could not wish more fervently
Nor desire more ardently,
For shelter for the meek,
Refuge for the poor.

My home is in the birches,
My nest in the willow bough.
Fly, bird, sit on my shoulder,
Alight on my arm,
There you will be well cared for,
There you will be happy,
There you will be treasured,
There live in your beloved's breast,
Then we shall accord our ills,
And together share our woes.

ARMAS JÄRNEFELT

21 ARMAHAN KULKU

Täst' on kulta kulkenunna,
täst' on mennyt mielitietty,
tästä armas astununna
valkea vaeltanunna
Täss' on astunut aholle,
tuoss' on istunut kivellä,
kivi paljo kirkkahampi,
paasi toistansa parempi,
kangas kahta kauniimpi,
lehto viittä leppeämpi,
korpi kuutta kaikuvampi,
koko metsä mieluisampi
tuon' on kultani kulusta
armahani astunnasta.

Kanteletar

ERKKI MELARTIN

22 DARTHULAN HAUTAUSLAULU

Neitonen Koolan, sa uinut!
Selman siniset virrat luonas vait on.
Ne itkee sua,
sa viime heimost' Thrutilin.

Oi konsa sa kauniina nouset jälleen,
kauniin tyttönen Erinin!
Sa uinut haudan unta nyt,
on aamuruskosi loisto.

Konsaan, ei konsaan aurinko nouse,
herättäin, vuodettas, nouse, oi!
Oi nouse, Darthula, kevät on tullut,
sen tuulokset henkii,
tuoll' lehdon lehviin,
kauniin tyttö,
laaksossa kukkasen jo taas lehtiä luo!

THE PATH OF THE BELOVED

Here my darling has walked,
Here my sweetheart has passed,
Here my beloved's steps have trod
Here my bright one has wandered
Here she walked in the meadow
And here sat on this stone:
The stone shines much brighter
And surpasses all other stones;
The sward is nowhere more beautiful,
This grove is milder than all others,
This wilderness blooms more richly,
This whole forest is pleasanter,
There my beloved has passed,
There my darling has walked.

DARTHULA'S FUNERAL SONG

Girl from Kola, you are sleeping!
Selma's blue currents subside around you,
They are pining for you now, you last branch
Of Thrutl's tribe.

Oh, when will you again rise up in your beauty?
Erin's fairest girl!
You are sleeping the long sleep of the grave,
Your morning flush is far away.

Never, oh never will the sun approach,
Your bed to wake you: Get up!
Get up, Darthula, spring has arrived,
Its breezes are sighing,
In verdant groves,
Beautiful girl,
Sway now, flowers, sprouting green in the valley!

Oi ainaaks, oi päivytt kääntyös immetä Koolan,
hän nukkuu!
Ei konsaan hän kauniina nouse jälleen,
näe hempeään et nyt päällä maan.
Ei konsaan, ei konsaan hän kanssamme käy.

Ossian, rev. J. L. Runeberg, trans. Yrjö Veijola

OSKAR MERIKANTO

23 ITÄTUULESSA

Täm' on isojen vihojen vaikea maa,
tämä Suomen ranta rukka,
täm' on tuhanten surujen tuttu maa,
täm' on syksyn surkea kukka.
Miks vaalisin kukkaani värjyväistä,
kait kohta sen hyttävi halla?
Kait pian se kylmänä, kuolleena lepää,
ja kimmeltää talvisen vaippansa alla.

Vain Luojani tiesi ne viljavat veet,
ne, joilla sen kustotin juuret,
ne hurmevirrat ne kyyneleet,
ja ne hikihelmeni suuret;
Sadat kerrat jo sentään sen kylmäsi jää
ja sen turmeli valkeat vainon,
miks vaalisin kuukkaani värjyväää,
suon kuolla jo kukkani ainoa.

Ei, ei se kuolla ei kylmetä saa,
ei jouda se koskaan hukkaan!
Niin kallis on kansalle syntymämaa,
se on suostunut surujen kukkaan.
Minä valvatan vieläkin vienoistani,
siks kun mulla vaan sykkivi rinta
ja mä varjelen maatani mairrettani,
vaikka henkeni oisi sen hinta.

Mit' on kylvänyt runsas rakkauden',
se vihanko viimoja horjuis?
Se horjuisko valtoja vääryyden,
sit' eiköpä totuus torjuis?

Forever, forever, O sun, you turn away
From the girl from Kola: she is sleeping.
Oh, she will not rise up in her beauty again,
You will no more see how fairly she wanders.
Never, never again will she be with us.

IN THE EAST WIND

This is the miserable land of great hatred,
This hapless shore of Finland,
This is the land known for a thousand sorrows,
This is the autumn's wretched flower.
Why nurture a tender flower
That may soon be frozen by the frost?
Maybe it will soon rest in the cold and in death
And glisten beneath the wintry shroud.

Only the Creator knew the fertile waters,
Those with which I moistened the roots,
Those streams of blood, those tears
And those great beads of sweat;
At least a hundred times it has been ravaged
By cold and by persecution.
Why nurture a tender flower?
Let my only flower die.

No, it may not die or grow cold,
It may never lose its way!
My homeland is too dear to its people,
Who consent to die for the flower of sorrows.
Still, I shall care for my gentle flower
Until the heart in my breast will break.
And I'll protect my fair country
Even if it might cost me my life.

That which has been sown by an abundance of love,
Shall it be toppled by the intrigues of hatred?
Will it be spoilt by the powers of injustice,
That are not repulsed by the truth?

Käy tänne vain, vihan, valheen mies
on turhan sun tahratut kalpas,
on tuttuja meillä sun tummat ties,
ja portill' on vartio valpas!

Kevätoivon ken Suomesta sammuttais
ja kansalta onnen uskon?
Ken päiväyven taivolta riistää tais
ja pilven rannalta ruskon?
Mun kansani kevät se kajastaa kerran,
se uskoni horjumaton on ja vakaa,
ja joskin nyt talvi niin tuimana käy,
kevät kerran on koittava talvenkin takaa.

Mä jo auteret armaat siinnossa nään,
ja virtojen vuolahat välkyt;
kotirantojen koivut on vihreissään,
ja mä kuulen jo lintujen helkyt!
Ja se kansani kevät se kaunis on,
sen on siivillä siunaus Herran,
ja se kevät on lämmin ja loppumaton,
ja se kevät on koittava kerran.

Severi Nuormaa

ERKKI MELARTIN

PIIRILAU

Rallatiralla, rallatiralla
Sulle annan kukkaset ja itse pidän ranssin,
saisinkos sen kunnian, ett' hetken kanssa tanssin?
Käänny ympär', anna kätes, tanssi vielä vähän,
kerta pari pyörähtää ja sitte jäädään tähän!

Anon.

Just come here, you who are angry and tell untruths,
Your sword is useless and tarnished,
Your dark ways are familiar to us,
And at the gate stands a vigilant guard!

Who will extinguish Finland's hope for spring
And the people's faith in happiness?
Who will wrench the daylight from the skies
And the twilight from the clouds' edge?
The spring of my people will one day dawn,
That is my unwavering and steadfast belief,
And even if harsh winter is now upon us,
Spring will begin again afterwards.

Already I see the sun's haze
And the currents swift and bright;
The birches on my home shore are green,
And I already hear the birds chirping!
And my people's spring is beautiful,
The Lord's blessing borne on wings,
And that spring is warm and endless,
And that spring will soon begin.

ROUND SONG

Tralala, tralala,
I give you flowers but I myself keep the garland,
May I have the honour of dancing with you for a moment?
Turn around, give me your hand, dance a little longer,
A couple more twirls and then we'll stop!

arr. RICHARD FALTIN

25 PIIRITANSSILAULU

Kullan sain, kullan sain
siit' on hyvä mieli!
Käy hän kanssani tanssimaan.
Ei nyt kestä, ei nyt kestä
jalat paikallaan!

Laulan wain, laulan wain,
kun mä löysin armaan!
Käy hän kanssani laulamaan,
että raikuu, että raikuu,
wuoret wastahan!

Riemuitaan, riemuitaan,
kons' on riemun aika!
Ei, ei huolt' ole ollenkaan.
Oma kulta, oma kulta,
kun on luona waan.

Finnish folk song

GABRIEL LINSÉN

26 SKÖRDEFOLKETS VISA

Nu låt sorgen fara,
låt bekymret rymma.
Inga moln den klara
aftonsolen skymma.
Kom så låt oss svinga,
nu så ha vi vingar,
kom, låt oss i ring kring björken ta.
Alla fåglar sjunga,
alla toppar gunga.

Zachris Topelius

ROUND DANCE SONG

I got a sweetheart, I got a sweetheart,
Therefore I'm in a good mood!
He comes dancing with me,
Now my feet cannot
Keep still!

I just sing, I just sing,
Because I found a sweetheart!
He comes singing with me,
So it resounds, so it resounds
In the mountains!

Let us rejoice, let us rejoice,
Now it's the time to be glad!
I have no cares whatsoever.
When my own sweetheart, my own sweetheart
Is with me.

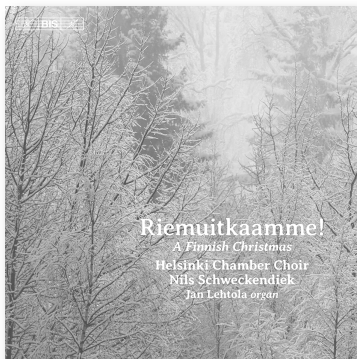
SONG OF THE HARVESTERS

Now let sorrow go,
Let worry vanish,
May no cloud darken
The clear evening sun.
Come, let us dance,
Now we have wings,
Come, let us for a circle around the birch tree.
All the birds sing,
All the treetops wave.

HELSINKI CHAMBER CHOIR

Soprano	Heta Kokkomäki	Tenor	David Hackston
	Meri Metsomäki		Antero Törhönen
	Tove Djupsjöbacka		Jussi Salonen
	Júlia Heéger		Jukka Jokitalo
Alto	Iris Roost	Bass	Juha-Pekka Mitjonen
	Viivi Tulkki		Sakari Ylivuori
	Eira Karlson		Jussi Linnanmäki
	Lotte Lehtikainen		Keimo Joensuu

ALSO FROM THE HELSINKI CHAMBER CHOIR AND NILS SCHWECKENDIEK

Riemuitkaamme! ('Rejoice') is an imaginative selection of choral music associated with Christmas as it is celebrated in Finland. Several of the pieces are by Finnish composers – Sibelius, Rautavaara, Madetoja, etc. – while others have become part of the Christmas traditions of the country despite their international background. Among these are songs by Berlioz and Tchaikovsky but also medieval hymns included in the oldest Finnish music publication, *Piae cantiones* from 1582. The combination of settings from different countries and eras forms a soundtrack of Christmases past and present, distant and close.

with JAN LEHTOLA organ

BIS-2322

'Devotional authenticity: the Helsinki Chamber Choir
capture the essence of a Finnish Christmas.' *Gramophone*

'The Helsinki Chamber Choir has a clean, clear ensemble sound
that sparkles like sunlight on snow.' *Charlottesvilleclassical.org*

This and other recordings from BIS are also available as high-quality downloads from eClassical.com

RECORDING DATA

Recording: March/April 2017 at Järvenpää Church, Finland
Producer and sound engineer: Marion Schwebel (Take5 Music Production)
Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann and Schoeps, audio electronics from RME, Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W, STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.
Original format: 24 bit / 96 kHz
Post-production: Editing: Marion Schwebel
Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover texts: © Nils Schweckendiek & Sakari Ylivuori 2018
Translations: Andrew Barnett (English); Tove Djupsjöbacka (Finnish); Horst A. Scholz (German); BIS and David Hackston (song texts)
Cover image: *Melting ice (deer tracks)* by loppear (cropped), <https://flic.kr/p/bKB9H6> (CC BY 2.0)
Back cover photo of Helsinki Chamber Choir: © Markku Pihlaja
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett (Compact Design)

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: +46 8 544 102 30
info@bis.se www.bis.se

BIS-2442 © & © 2018, BIS Records AB, Åkersberga.

